

**ΘΕΜΑ: Εθνική Επιτροπή
για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου**

I

Με ιδιαίτερη χαρά χαιρετίζω σήμερα την έναρξη της λειτουργίας της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου. Το μεγάλο ζήτημα της προστασίας των δικαιωμάτων αποτέλεσε από την πρώτη στιγμή κύριο μέλημα της πολιτικής της Κυβέρνησής μας.

II

Σε έναν κόσμο που αλλάζει με διαρκώς επιταχυνόμενους ρυθμούς, στον οποίον η ραγδαία ανάπτυξη της τεχνολογίας και η διεθνοποίηση των αγορών ανατρέπουν δομές και λειτουργίες που όριζαν την ταυτότητα αυτού που συνηθίζουμε να αποκαλούμε

κοινωνία της νεωτερικότητας, οι προοδευτικές δυνάμεις της εποχής μας επαναφέρουν στο προσκήνιο την επικαιρότητα των δικαιωμάτων.

Των δικαιωμάτων που αποκτούν οικουμενική εμβέλεια, που δεν γνωρίζουν εθνικές, φυλετικές, γλωσσικές, θρησκευτικές ή κοινωνικές διαφοροποιήσεις. Που δεν περιμένουν την κρατική αυθεντία να τα αναγνωρίσει και να τα νομιμοποιήσει. Που είναι σύμφυτα με την υπόσταση του ανθρώπου, με την ανάπτυξη της ελευθερίας του, με κάθε πρωτοβουλία συμμετοχής του στην κοινωνική ζωή, αλλά και με κάθε επιλογή της προσωπικής του αυτονομίας.

Αν η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας δημιουργεί κινδύνους ανεξέλεγκτης κυριαρχίας της αγοράς, με τεράστιες συνέπειες για την κοινωνική συνοχή, η αναγνώριση της οικουμενικότητας των ανθρώπινων δικαιωμάτων προβάλλει σήμερα ως μία αδιαπραγμάτευτη αξία, γύρω από την οποία η κοινωνία πρέπει να οργανώσει την αντίστασή της. Τα δικαιώματα αποκτούν σήμερα, όσο ποτέ άλλοτε, καίρια και κεντρική πολιτική σημασία.

Η λογική της αγοράς και των νεοφιλελεύθερων αντιλήψεων αρνούνται ουσιαστικά τη σημασία τους. Προτιμούν ένα πρότυπο, θα έλεγε κανείς, κοινωνικού δαρβινισμού, ένα πρότυπο στο οποίο άνθρωποι με καταπιεσμένη θέληση θα υπηρετούν τυφλά τις απρόσωπες οικονομικές διαδικασίες, που μπορεί να τους θέσουν στο κοινωνικό περιθώριο.

Η προοδευτική λογική εμπνέεται από το ακριβώς αντίθετο κοινωνικό πρότυπο. Τα δικαιώματα δεν είναι μόνο όπλα αντίστασης στον κοινωνικό ευτελισμό του νεοφιλελευθερισμού. Η ανάπτυξή τους, η ανάπτυξη της ελευθερίας του καθενός και όλων μαζί σε μία κοινωνία αλληλεγγύης και δικαιοσύνης πρέπει να είναι αδιαπραγμάτευτη επιδίωξή μας. Η οικονομία και η αγορά πρέπει να υποτάσσονται σε αυτήν την επιδίωξη και όχι να την επικαθορίζουν.

III

Αυτή, πιστεύω, είναι η βαθύτερη ουσία μίας σύγχρονης πολιτικής για την ελευθερία και την αξιοπρέπεια κάθε ανθρώπου. Για να είναι όμως αποτελεσματική αυτή η πολιτική πρέπει να συνδυασθεί με κατάλληλους θεσμούς προστασίας των δικαιωμάτων. Κατά τη θητεία της η Κυβέρνηση δούλεψε δημιουργικά προς αυτή την κατεύθυνση. Νέοι θεσμοί, όπως ο Συνήγορος του Πολίτη ή η Αρχή για τα Προσωπικά Δεδομένα, λειτούργησαν για πρώτη φορά στην Ελλάδα. Το έργο που έχουν επιτελέσει είναι, κατά κοινή ομολογία, σημαντικό.

Ωστόσο, εκείνο που έχει κατ' εξοχήν αναδείξει η σύγχρονη δυναμική των δικαιωμάτων είναι η ενεργοποίηση της ίδιας της κοινωνίας των πολιτών στην υπόθεση της υπεράσπισής τους. Τις τελευταίες δεκαετίες ένα πολλά υποσχόμενο κίνημα οργανώσεων πολιτών σε όλον τον κόσμο, οργανώσεων που επιμένουν στην αυτονομία τους από κράτη και κυβερνήσεις, επιδεικνύει ποικιλόμορφη δράση για το σεβασμό των δικαιωμάτων τόσο σε εθνική

όσο και σε διεθνή κλίμακα. Οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις αποτελούν πια βασικό μοχλό κάθε σύγχρονης πολιτικής για τα δικαιώματα. Και τούτο, γιατί αν η κοινωνία δεν μετέχει ενεργά σε αυτήν την υπόθεση, απονευρώνεται κάθε προσπάθεια, χάνεται δηλαδή η αίσθηση του ότι σε τελική ανάλυση η ελευθερία και η αξιοπρέπεια αφορούν τον καθένα και δεν επαφίεται σε κάποιους “ειδικούς”.

IV

Η καθιέρωση της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου απέβλεψε ακριβώς στο να συμβάλλει στην κατάλληλη όσμωση μεταξύ Πολιτείας και Κοινωνίας για την αποτελεσματική επιδίωξη του κοινού μας στόχου.

Οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, πέρα από την αυτόνομη δράση τους, θα λειτουργήσουν από κοινού με τους καθιερωμένους φορείς και θεσμούς προστασίας των δικαιωμάτων της Πολιτείας (Βουλή, Δικαιοσύνη,

Ανεξάρτητες Αρχές, Κόμματα, Πανεπιστήμια) αλλά και με καθιερωμένες κοινωνικές οργανώσεις των εργαζομένων, ως ένα ενεργό “παρατηρητήριο” για την προστασία των δικαιωμάτων στη χώρα μας με ανοικτές πάντοτε τις κεραίες του. Το έργο τους θα πρέπει να συνδράμουν όλες οι δημόσιες αρχές, ιδίως εκείνες που λόγω του αντικειμένου τους μετέχουν με εκπρόσωπό τους στην Επιτροπή.

V

Οι δυνατότητες που αναγνωρίζει ο νόμος στην Επιτροπή είναι ευρύτατες. Κάθε πολίτης, κάθε ομάδα πολιτών, Ελλήνων και ξένων, που βιώνει την ιδιαιτερότητά του, πρέπει να γνωρίζει ότι υπάρχει ένας ανεξάρτητος θεσμός αναφοράς για το σεβασμό αυτής της ιδιαιτερότητας. Σημαντικός όμως προβλέπεται να είναι και ο συμβουλευτικός ρόλος της προς όλα τα όργανα της Πολιτείας και ειδικά προς την Κυβέρνηση.

Η νομοθεσία για τα δικαιώματα πρέπει να παρακολουθείται διαρκώς και, στο βαθμό που χρειάζεται,

να ανανεώνεται, ιδίως σε διαρκή επαφή με τη νομοθεσία και τη νομολογία των διεθνών οργανισμών. Ο σύγχρονος πολιτισμός των δικαιωμάτων θα πρέπει να διαχέεται παντού, ιδίως στο εκπαιδευτικό σύστημα και τα ΜΜΕ. Οι κίνδυνοι που απειλούν τα δικαιώματα έχουν σήμερα πολλαπλασιασθεί, προβάλλουν συχνά από κέντρα ιδιωτικής εξουσίας και επιβάλλουν τη διαρκή εγρήγορση της Επιτροπής, ώστε να μπορεί να προτείνει στην Πολιτεία κατάλληλα μέτρα για την ανάσχεσή τους.

VI

Είμαστε μία από τις πρώτες χώρες που καθιερώνει το θεσμό αυτό. Η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου αρμόζει σε ώριμες δημοκρατίες. Σε δημοκρατίες που αναγνωρίζουν στην αξία του ανθρώπου την πεμπτούσια της οργανωμένης κοινωνικής συμβίωσης. Σε δημοκρατίες, όπως η δική μας, που έχουν αναδυθεί από μακροχρόνιους αγώνες κατά της αυθαιρεσίας και του αυταρχισμού, που οι πολίτες τους έχουν ζωντανές μνήμες

δοκιμασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από ανίερες εξουσίες. Δημοκρατίες, που έχουν την ωριμότητα να μην επαναπαύονται αυτάρεσκα σ' ό,τι έχουν επιτύχει, αλλά να στέκονται κριτικά απέναντι στην ίδια την πορεία τους στο παρόν και στο μέλλον.

Θέλουμε, γι' αυτό, η Επιτροπή για τα Δικαιώματα να αναπτύξει πολύπλευρη δράση, να εισδύσει σε κάθε πτυχή του κοινωνικού μας ιστού, να σφυρηλατήσει τη συνείδησή μας ως δικαιοκρατικής και δημοκρατικής Πολιτείας, να ευαισθητοποιήσει κυρίως την κοινωνία των πολιτών, ώστε η ελευθερία και η αυτονομία να ανθίσουν στον φυσικό τους χώρο.

Με τις σκέψεις αυτές, θέλω να συγχαρώ την Επιτροπή για την ανάδειξη του προεδρείου της, να διαβεβαιώσω όλα τα μέλη της για την ολόπλευρη συμπαράσταση τόσο της κυβέρνησης όσο και της δικής μου, και να ευχηθώ κάθε επιτυχία στο δύσκολο και καίριο για την κοινωνία μας έργο που καλείστε να επιτελέσετε.

Αθήνα, 17 Ιανουαρίου 2000

Dis. E(1)/OmiliaDikaiom.doc/17.1.2000/p.1-8/md